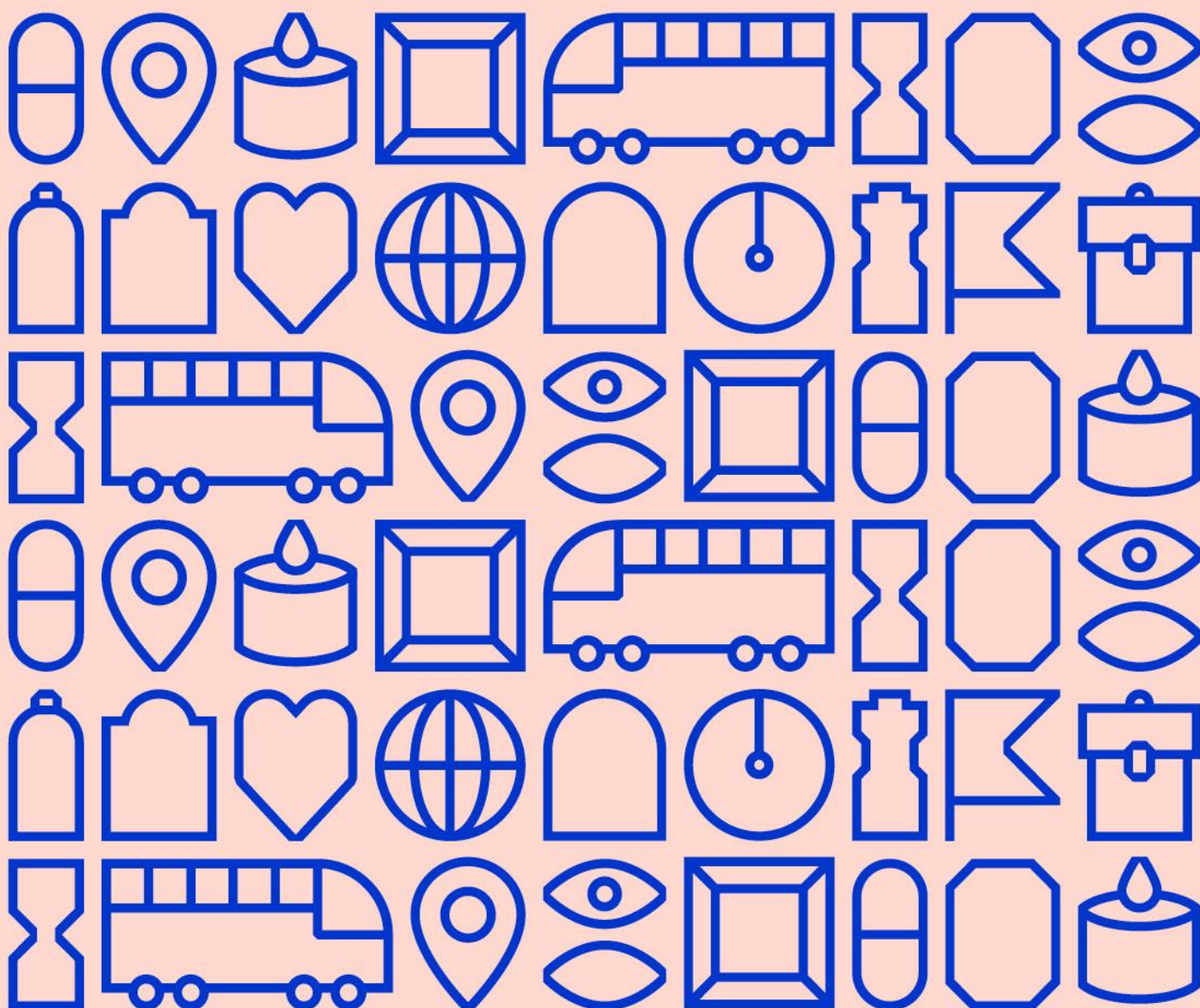

PÁKOZD, KATONAI EMLÉKPARK

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Pákozdi, Katonai Emlékpark

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető.....	2
2. Előkészítő óravázlat.....	4
3. Helyszíni feladatok	9
a. Nyomkeresés	9
b. Képes krónika.....	11
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	11
d. Drámapedagógia.....	15
4. Tanórai utófeldolgozás.....	16
5. Forrásjegyzék.....	17
6. Melléklet.....	18
Helyszíni feladatok	19
Nyomkeresés	19
Képes krónika	22
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	25
Drámapedagógia.....	28
Tanórai utófeldolgozás.....	38

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a részt vevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egy napos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után ismét tanórai keretek között tudják bemutatni elkészített projektfeladataikat, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** A NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelte ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják felhasználni tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** Amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy a látogatás előtt szükséges egyeztetni az intézménnyel. A programban részt vevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”,** melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a **„képes krónikát”** elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik, és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, melyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”,** mely egy klasszikus teszt kvíz sor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve ismétli át az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.
3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** A látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyeket a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek

után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ a Pákozd, Katonai Emlékpark programcsomagjáról

- Az elvégzendő feladatok részben zárt, részben nyílt térben zajlanak. A Katonai Emlékpark nyílt terei önállóan látogathatóak, azonban a belső, múzeumi terek látogatásához és a program egyeztetéséhez, kérjük, vegyék fel a kapcsolatot az emlékpark munkatársaival. (E-mail: kempp@kempp.hu, telefon: +3622-200-204, +3670-450-2385)
- A múzeumpedagógiai foglalkozás során a külön kérhető programelemek közül az emlékezetpedagógiai programhoz szorosan kapcsolódik a „Hazafiság Iskolája”. A pedagógiai program úgy lett kialakítva, hogy az illeszkedjen a Nemzeti Alaptantervben meghatározott nevelési és oktatási célokhoz, és a korosztályokhoz igazodóan segítse a különböző tantárgyak ismeretanyagának élményszerű kiegészítését. Természetesen a történelem tantárgy élvez elsőbbséget, de a csodás földrajzi elhelyezkedés lehetőséget biztosít a földrajz, a környezetismeret, a hon- és népismeret, a biológia tantárgyakhoz történő kapcsolódásra is. Az iskolák igényeit is figyelembe vevő, 3-6 órás foglalkozás során a részt vevő tanintézmény osztály/csoportszámához igazodó foglalkozási helyet alakítanak ki, melyek egyrészt a KEMPP hadtörténelmi témájú kiállítási felületeihez, területeihez kapcsolódnak, másrészt pedig különböző interaktív programelemeket tartalmaznak. A foglalkozási helyek tartalmi elemeit úgy alakították ki, hogy azok az általános iskolák első osztályosaitól a középfokú tanintézmények végzős diákjaikig egyaránt mindenki számára hasznosak és befogadhatók legyenek. Természetesen a különböző évfolyamokban tanulók életkori sajátosságaikhoz és a tantárgyi követelményekhez kapcsolódó, különböző tartalmi elemeket és megvalósítási módszereket alkalmaznak.
- A megadott programcsomag leginkább **7. évfolyam elején** vagy **10. évfolyam elején ajánlott**, hiszen főképpen a 19-20. század hadtörténetével foglalkozik.

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag: 10. évfolyam *A forradalom és szabadságharc* és a 11. évfolyam *A nagy háború* témájához alkalmazható.

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1–2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3–5 óra; lezárás: 1 tanóra

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt-prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok

Előkészítő óra / órák

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Katonai Emlékpark, Pákozdi</p> <ul style="list-style-type: none"> Az emlékpark története A pákozdi csata helyszínén a folyamatos fejlesztéseknek és az elkötelezett helyi szakembereknek köszönhetően mára egy komplex, a Magyar Honvédség történetét lefedő interaktív kiállítás jött létre. A Magyar Honvédség születése A pákozdi csatát megelőzően az áprilisi törvények alapján kerültek felállításra az első magyar nemzetőr ezredek, melyek a később létrejövő önálló magyar honvédség alapját képezték.	<p>Hol található Pákozdi?</p> <p>Melyik nagyobb tavunk mellett fekszik?</p> <p>Mit nevezünk obeliszknek?</p> <p>Mikor ünnepeljük a magyar honvédelem napját? Milyen esemény köthető a naphoz?</p>	<p>2. dia: Obeliszk</p>
<p>Úton Pákozdig</p> <p>1848. szeptember 11-én Jellačić császári zászló alatt, a horvát népfelkelők élén átkelt a Dráván, és megtámadta hazánkat.</p> <p>A támadó horvát haderővel szemben a magyar hadsereg nem vette fel a harcot, pusztán a Balatontól északra követte annak mozgását.</p>	<p>Melyek voltak a 19. században hazánkban élő legnagyobb lélekszámú nemzetiségek?</p> <p>Milyen jogokat követeltek maguknak a hazánkban élő nemzetiségek?</p> <p>A nemzetiségek helyzete Magyarországon: Milyen problémákkal kellett megküzdeni a Délvidéken?</p>	<p>3. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
	Mekkora haderő indult hazánk ellen? Kik voltak a katonák? Milyen zászló alatt vonultak? Milyen ellenállásba ütköztek?	
Kísérletek Jellačić megállítására <ul style="list-style-type: none"> István nádor találkozót szervezett a Balatonon, a Kisfaludy gőzösön, de Jellačić nem tárgyalt vele.	Ki volt István nádor apja? Milyen szerepet töltött be hazánk életében a nádor?	4. dia
Haditanács Sukorón <ul style="list-style-type: none"> A helyszín a sukorói református templom. Közben Lamberg Ferencet ki-nevezték Magyarország teljhatalmú királyi biztosává → Nincs miniszterelnöki ellenjegyzés, érvénytelenítették a megbízatását → Lamberg-et a pesti hajóhídon felismerték, és a felbőszült tömeg meglincselte. A haditanácsban nagy viták végén abban állapodtak meg, hogy amennyiben Jellačić támad, akkor ellenállnak.	Mi lett Lamberg Ferenc sorsa? Kik vettek részt a haditanácsban? Milyen aggályai voltak a magyar katonai vezetésnek a harc felvételével kapcsolatban? Mi lett a megoldás?	5. dia
A szemben álló felek Móga János: <ul style="list-style-type: none"> A napóleoni háborúban is részt vett → Wagramnál súlyosan meg is sebesült Folyamatosan emelkedett a ranglétrán, 1848-ban már altábornagy volt Josip Jellačić: <ul style="list-style-type: none"> Horvát nemesi családból származott (báró) Bécsben nevelkedett	A két szemben álló hadvezér közül ki volt a tapasztaltabb?	6. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> • A déli határőrvidéken szolgált • 1848. márciusában nevezte ki az uralkodó horvát bánnak, majd egy nappal később Zágráb katonai parancsnokának Móga 17 évvel volt idősebb Jellačić-nál.		
<p>A csata A csatára a Velencei-tótól északra, Pákozdi és Sukoró falvak között került sor.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A horvát erők legalább kétszeres túlerőben voltak, de nem volt elegendő tüzérségük és megfelelő minőségű lovasságuk. • A magyar haderő főleg fiatal, rövid idő alatt kiképzett katonából állt, de a tisztek tapasztaltak voltak. • A magyar tüzérség több mint fele még nem vett részt éles bevetésen. • A csata lefolyása gyors volt. Kezdetben Jellačić a jobb szárnyon próbált áttörni, majd a középhadat támadta, de a pontos magyar tüzérség megállította → fegyverszünetet kért.	<p>Mikor került sor az ütközetre? Ki lett az összecsapás győztese? Mennyi áldozatot követelt a csata? Melyik magyar fegyvernem döntötte el a csatát?</p>	<p>7. dia Javasolt kisfilm: <i>HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum: A pákozdi csata</i> https://youtu.be/fxNzOg9kV2I?si=10kM-bCcfc2e90o0</p>
<p>Következmények Habár egyik oldalon sem volt jelentős embervesztés, a csata jelentősége nagy volt, hiszen a frissen felállított magyar haderő sikeresen állított meg egy nálánál nagyobb sereget.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jellačić háromnapos fegyverszünetet kért, ami idő alatt	<p>Mire használta fel Jellačić a fegyverszünetet? Miért volt érdeke a magyar félnek is a fegyverszünet? Mi okozta a magyar tábor késlekedését?</p>	<p>8. dia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Bécs felé vonult vissza → a magyar haderő csak késve követte</p> <p>Emlékezete: 1951-től szeptember 29. a Néphadsereg napja volt 1992-ig, ma a szárazföldi haderők napja.</p>		
<p>A nagy háború</p> <p>„Mire a falevelek lehullanak, győztes katonáim itthon lesznek!” → olvasható II. Vilmos német császár idézete sok helyen, de nem így történt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A több mint négy évig tartó öldöklés hazánkat sem kerülte el. • Az emlékpark a székesfehérvári 17. gyalogezrednek állít emléket → az ezred több fronton is szolgált az első világháborúban, de a legnagyobb harcokat az olasz fronton vívta.	<p>Mi volt a közvetlen előzménye az első világháború kitörésének?</p> <p>Melyik gyalogezrednek állít emléket a pákozdi emlékpark?</p>	9. dia
<p>Harcok az Isonzónál</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1915-ben Olaszország hadat üzent az Osztrák-Magyar Monarchiának → a legnagyobb csaták az Isonzó folyó mentén alakultak ki • A székesfehérvári 17. gyalogezredet is erre a frontra vezényelték → az ezred legismertebb parancsnoka Sipos Gyula volt • Az Isonzó folyó mentén 2,5 éven keresztül folytak a harcok 1915 és 1917 között • Összesen 12 csatát vívtak a térségben a caporettói áttörésig	<p>Mit nevezünk Isonzónak? Melyik mai ország területén található?</p> <p>Hány csatára került sor az Isonzó mentén?</p> <p>Ki volt székesfehérvári gyalogezred híres parancsnoka?</p>	10. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Lövészárok Az első világháborúban főleg a nyugati fronton zajló lövészárkok harcok kerültek előtérbe, de az olasz fronton is hatalmas szerepet töltött be.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az új fegyverek – pl. géppuska, modern tüzérség, harcigáz – hatalmas változásokat hoztak a harcászatban.	<p>Milyen új fegyverek jelentek meg tömegesen az első világháborúban?</p> <p>Milyen nehézségekkel kellett megküzdeni a lövészárkokban?</p>	<p>11. dia</p>
<p>Emlékezet Az első világháború eseményei közvetlenül nagyon kis mértékben érintették hazánk területét, így katonáink legnagyobb számban idegen földön haltak hősi halált.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Emlékükre szinte minden magyar településen emeltek háborús emlékműveket, melyekhez a katonák rokonai elzarándokolva méltó módon emlékezhetek rájuk. Ilyen a prezentációban is szereplő 17. székesfehérvári gyalogezred emlékműve.	<p>Hol emlékezhetek az elhunyt katonák szerettei hőseikre?</p>	<p>12. dia</p>

3. Helyszíni feladatok

Feladatok a Katonai Emlékparkban

Nyomkeresés

- Csoportokat alakítunk.
- A csoportok az emlékparkban egy térkép segítségével megkeresik a helyszíneket, és párosítják őket a meghatározásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a téren a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A zárórán a kisfilmeket bemutatják.

A) változat: Minden csoport végigjárja az öt kiemelt helyszínt (Lövészárkok a világháborúban, Haditanács a sukorói templomban, Obelisz a pákozdi csata emlékére, A vértanúk emlékdombja, Első világháborús tiszti barakk bemutatása), és kisfilmjében az egész emlékparkot bemutatja.

B) változat: Minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen.

C) változat: Ha a diákok nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze.

- A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni és milyen szöveget mondjanak.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet az emlékpark nevezetességeiről.

Drámajáték

- A csoportok a téren előadnak egy, a helyszínen játszódott történelmi jelenetet.
- Az öt téma kiosztása: Haditanács a pákozdi csata előtt, A csata hevében, Haditanács a csata után, Élet a lövészárkokban, Harcigáz bevetése az Isonzónál.
- A csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel.

Prezentáció: 13. dia

a. Nyomkeresés

A diákok öt csoportban megkeresik a pákozdi Katonai Emlékpark térképén bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: Csak az öt csoportot érdemes előre beosztani, a csoporttagok azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3-6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy-másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Szobor, műemlék vagy műtárgy neve	Sorszám a térképen
A pákozdi győző mellszobra	Móga János mellszobra	7.
Békefenntartóink itt jártak 1897-ben	Kréta	5.
A korkülönbség a Pákozdnál szemben álló két hadvezér között	17 év	11.
Az első világháborúban használt légtalmi eszköz neve	„fülelő”	3.
Csappantyúval ellátott fegyver	pisztoly vagy puska	8.
A Vilmos-huszárok ezredszáma 1848-ban	10	9.
Kinek a nevéhez fűződik? „Ne bántsd a magyart!”	Láhner György	14.
Tüzérségi eszköz háromlábú állványon	röppentyű	15.
Négyzet alapú, gúlában végződő, magas, karsú oszlop	obeliszk	4.
A legmagyarabb csapatnem	huszárság	6.
Rövid szúrófegyver a gyalogsági puska végén	szurony	12.
Föld alatti építmény az élőerő védelmére	óvóhely	13.
1849-es honvéd csapatzászlón szereplő bibliai alakok	Szűz Mária, Jézus	1.
Személyi azonosító jegy hétköznapi elnevezése	„dögcédula”	2.
A „Nagy háborúban” elterjedt könnyű géppuska	golyószóró	10.

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, ezekből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek, és azokból otthon prospektust állítanak össze.

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az öt megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektus-készítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: feladatlap az A), a B) és a C) változathoz (a B) változatán mind az öt csoport feladata szerepel) és térkép.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes az öt csoportot az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a téren, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egymásfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egyéges értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá!

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszédve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Ki volt a Pákozdi alatt összegyűlt magyar erők főparancsnoka?

A) József Bem	B) Jellačić horvát bán	C) Móga János	D) Görgei Artúr
---------------	------------------------	---------------	-----------------

2. Mikor került sor a pákozdi csatára?

A) 1848. március 15.	B) 1848. április 11.	C) 1848. szeptember 29.	D) 1848. október 7.
----------------------	----------------------	-------------------------	---------------------

3. Kit nem végeztek ki Aradon a felsoroltak közül?

A) gróf Batthyány Lajos	B) Kiss Ernő	C) Láhner György	D) Poeltenberg Ernő
-------------------------	--------------	------------------	---------------------

4. Melyik tó mellett terül el az emlékpark?

A) Balaton	B) Fertő-tó	C) Velencei-tó	D) Fehér-tó
------------	-------------	----------------	-------------

5. A felsoroltak közül hol harcoltak tömegesen magyar katonák az első világháborúban?

A) Doberdó	B) Verdun	C) Jütland	D) Ypern
------------	-----------	------------	----------

6. Melyik eszköz nem tartozott egy első világháborús gyalogos katona általános felszereléséhez?

A) gázmaszk	B) kenyérzsák	C) kézigránát	D) szablya
-------------	---------------	---------------	------------

7. Nagyságrendileg hány ember vonult be Magyarországról az első világháborúba?

A) 2.000.000 fő	B) 3.800.000 fő	C) 4.500.000 fő	D) 6.500.000 fő
-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

8. Milyen színű volt 1848-ban a magyar honvédek atillája?

A) sötétkék	B) csukaszürke	C) kávébarna	D) haragoszöld
-------------	----------------	--------------	----------------

9. Milyen mértékegységben adták meg az 1848-ban alkalmazott gyalogsági lövegek ágyúgolyóinak tömegét?

A) kg	B) uncia	C) font	D) karát
-------	----------	---------	----------

10. Melyik volt az a járvány, ami az első világháború végén és után több áldozatot szedett, mint a „nagy világégés”?

A) COVID19	B) „spanyolnátha”	C) pestis	D) ebola
------------	-------------------	-----------	----------

11. Melyik két település között zajlott a pákozdi csata?

A) Pákozdi-Sukoró	B) Pákozdi-Pátka	C) Pákozdi-Székesfehérvár	D) Pákozdi-Velence
-------------------	------------------	---------------------------	--------------------

12. A legmagyarabb csapatnem.

A) tüzérség	B) gyalogság	C) vértés lovasság	D) huszárság
-------------	--------------	--------------------	--------------

13. Mit hitt Jellačić a magyar haderőről?

A) Hogy ötszörös túlerőben vannak.	B) Hogy francia tüzérek vannak.	C) Hogy meg akarják adni magukat.	D) Hogy nincs lovasságuk.
------------------------------------	---------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

14. A magyar haditanács melyik településen döntött arról, hogy Pákozdt magasságában megütközik a horvát erőkkel?

A) Sukoró	B) Velence	C) Pákozdt	D) Pest
-----------	------------	------------	---------

15. Ki próbált meg tárgyalni a békéről a horvátokkal a Balatonon?

A) Kossuth Lajos	B) gróf Batthyány Lajos	C) gróf Széchenyi István	D) István nádor
------------------	-------------------------	--------------------------	-----------------

16. Melyik folyón kellett Jellačićnak átkelnie, hogy magyar területre érjen?

A) Dráva	B) Rába	C) Száva	D) Maros
----------	---------	----------	----------

17. Milyen színű volt a magyar honvédek egyenruhája az első világháborúban?

A) khakizöld	B) sötétkék	C) csukaszürke	D) kávébarna
--------------	-------------	----------------	--------------

18. Hogyan hívják a Pákozdt határában álló hatalmas ólomkatonát?

A) Miska	B) Jóska	C) Laci	D) Jancsi
----------	----------	---------	-----------

19. Ki volt hazánk uralkodója a pákozdi csata idején?

A) Ferenc József	B) Ferenc Ferdinánd	C) V. Ferdinánd	D) IV. Károly
------------------	---------------------	-----------------	---------------

20. Milyen emlékhely nem található a pákozdi Katonai Emlékparkban?

A) Sorkatonaság története emlékkiállítás	B) Magyar Békefenntartók emlékműve	C) Mártírok Emlékműve	D) Numizmatikai kiállítás
--	------------------------------------	-----------------------	---------------------------

21. A felsoroltak közül milyen emlékművet emeltek a pákozdi csata tiszteletére?

A) piramist	B) székely kaput	C) diadalívet	D) obeliszket
-------------	------------------	---------------	---------------

22. Jellačić melyik város felé menekült a pákozdi csata után?

A) Pest	B) Bécs	C) Zágráb	D) Belgrád
---------	---------	-----------	------------

23. Milyen emlékhelynek számít a pákozdi Katonai Emlékpark?

A) honi emlékhely	B) nemzeti emlékhely	C) Örökségünk emlékhely	D) történelmi emlékhely
-------------------	----------------------	-------------------------	-------------------------

24. Habár az 1848-as ütközet tette igazán híressé Pákozdot, de korábban szintén egy hatalmas győzelem helyszíne volt a település környéke. Kik felett sikerült akkor győzelmeskedni?

A) tatárok	B) törökök	C) németek	D) oroszok
------------	------------	------------	------------

25. Mit nevezünk csappantyúnak?

A) lószerszám	B) huszár ruházati kellék	C) bizonyos fegyverek gyújtószerkezete	D) tisztii étkezéslet tárolója
---------------	---------------------------	--	--------------------------------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a pákozdi Katonai Emlékparkhoz kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

Előkészület: A feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek! Döntsük el, melyik csoport melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

Pluszfeladat: Mémkészítés

Fakultatív feladat! A diákok egyénileg vagy csoportban mémet készítenek a pákozdi Katonai Emlékparkhoz kapcsolódóan.

Előkészület: Nem szükséges, ezt a feladatot csak a helyszínen adjuk ki, ha van érdeklődés.

Segédanyag: feladatlap gondolatébresztőnek.

A helyszínen: Ezt a feladatot a helyzettől függően utólag, otthon is elvégezhetik a diákok.

Ellenőrzés: Az elkészült mémeket otthon, a következő tanórán mutatják be a diákok. A szóbeli értékelésnél az intelligenciát, a kreativitást és a humort vegyük figyelembe!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

a-c-d-b

1.	2.	3.	4.
c	a	b	d

2. feladat

- Hol került sor a fenti ütközetre?
.....**Pákozd**.....
- Kire utal a forrásban aláhúzott részlet?
.....**Móga János**.....
- Milyen pozíciót töltött be Jellačić a felsoroltak közül? Húzd alá a helyes választ!
nádor - szábor - bán - ezredes
- Zömében milyen nemzetiségű katonákból állt Jellačić hadereje?
.....**horvát**.....

3. feladat

- „Széles az Isonzó vize, keskeny a híd rajta...”
- „Megállj, megállj, kutya Szerbia!”
- „Lemberg alatt van egy magas erdő...”
- „Kimegyek a doberdói harctérre...”

puska - géppuska - harcigáz - szurony

Mi a neve a forrásban szereplő fennsíknak?

.....**Doberdó**.....

1917-ben itt sikerült áttörni a központi hatalmaknak az olasz frontot.

.....**Caporetto**.....

5. Forrásjegyzék

Képek forrása:

<http://kempp.hu/images/faq/faq1.jpg>

http://kempp.hu/images/2019/02/13/kempp_obelisk.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/80/Jellasics_tamadasa.jpg

<https://mandadb.hu/dokumentum/902466/001329.jpg>

https://magyarhuszar.hu/sites/default/files/field/image/news/05_31.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f5/Ivan_Zasche%2C_Portret_bana_Jo_sipa_Jelacica.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/18/J%C3%A1nos_M%C3%B3ga.jpg

https://epa.oszk.hu/00000/00018/00031/pdf/EPA00018_hadtortenelmi_2014_2_353-394.pdf,

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/c1/P%C3%A1kozdi_csata.jpg/1280px-P%C3%A1kozdi_csata.jpg

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/80/Jellasics_tamadasa.jpg

<http://3.bp.blogspot.com/->

[D8nSqH2wSGM/UFTa9CGW50I/AAAAAAAAASxQ/xemU43m4csg/s1600/Dia11.PNG](http://3.bp.blogspot.com/-D8nSqH2wSGM/UFTa9CGW50I/AAAAAAAAASxQ/xemU43m4csg/s1600/Dia11.PNG)

http://4.bp.blogspot.com/-qq94wnEqHo8/U_2FDp-

[64CI/AAAAAAAAAHgA/wZbDigA22o0/s1600/Gorizia_ponte_Isonzo.jpg](http://4.bp.blogspot.com/-qq94wnEqHo8/U_2FDp-64CI/AAAAAAAAAHgA/wZbDigA22o0/s1600/Gorizia_ponte_Isonzo.jpg), térkép:

<http://cincer.hu/anyagok/isonzo-terkep01.jpg>

<https://rubicon.hu/cikkek/isonzo-doberdo-caporetto-piave> (Forrás: Rubicon)

https://mnl.gov.hu/sites/default/files/styles/zoom_photo_800/public/fml/i_vilaghaboru/szvar/02/22.jpg?itok=yxSjeT0V

<https://i.szalas.hu/pois/1237/original/66538.jpg>

<https://honvedelem.hu/hatter/multidezo/tiz-teny-az-olasz-frontrol.html>

Szövegforrás:

Hermann Róbert: Elszalasztott lehetőségek. *Rubicon*

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel a pákozdi Katonai Emlékparkot a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban az emlékpark területén, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált elemeket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!

Leírás	Szobor, műemlék vagy műtárgy neve	Sorszám a térké- pen
A pákozdi győző mellszobra		
Békefenntartóink itt jártak 1897-ben		
A korkülönbség a Pákozdnál szemben álló két hadvezér között		
Az első világháborúban használt légtalmi esz- köz neve		
Csappantyúval ellátott fegyver		
A Vilmos-huszárok ezredszáma 1848-ban		
Kinek a nevéhez fűződik? „Ne bántsátok a ma- gyart!”		
Tüzérségi eszköz háromlábú állványon		
Négyzet alapú, gúlában végződő, magas, karcsú oszlop		
A legmagyarabb csapatnem		
Rövid szúrófegyver a gyalogsági puska végén		
Föld alatti építmény az élőerő védelmére		
1849-es honvéd csapatzászlón szereplő bibliai alakok		
Személyi azonosító jegy hétköznapi elnevezése		
A „Nagy háborúban” elterjedt könnyű gép- puska		

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a pákozdi Katonai Emlékpark legfőbb látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- Lövészárkok a világháborúban
- Haditanács a sukorói templomban
- Obeliszk a pákozdi csata emlékére
- A vértanúk emlékdombja
- Világháborús tiszti barakk

B) változat

Készítsetek kisfilmet a pákozdi Katonai Emlékpark egyik fontos látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a bennetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: Lövészárkok a világháborúban

- Mi volt a szerepük az első világháborúban?
- Milyen változásokat hozott a frontokon?
- Hogyan készültek? Milyen nehézségekkel kellett megküzdeni a készítésükkor?

2. csoport: Haditanács a sukorói templomban

- Kik vettek részt a tanácskozáson?
- Mik voltak a legfontosabb kérdések a tanácskozás során?
- Milyen célból választottak egy templomot a tanácskozás színhelyéül?

3. csoport: Obeliszk a pákozdi csata emlékére

- Mik azok az obeliszkok? Milyen célból épültek?
- Mikor készült a pákozdi obeliszk?
- Ma minek az emléknapja szeptember 29.?

4. csoport: A vértanúk emlékdombja

- Mi vezetett az aradi vértanúk kivégzéséhez? Miben volt ez egyedülálló a világon?
- Miért kellett ugyanezen a napon az első magyar miniszterelnöknek is meghalnia?
- Ki volt az a 12 tábornok és egy törzstiszt, akit kivégeztek 1849. október 6-án?

5. csoport: Első világháborús tiszti barakk

- Melyik ezrednek állít emléket az emlékparkban felállított tiszti barakk?
- Melyik front harcait mutatják be a barakkban látható emléktárgyak? Milyen korabeli tárgyak láthatóak a barakkban?
- Ki volt az ezred legendás parancsnoka?

C) változat

Készítsetek a pákozdi Katonai Emlékpark legfőbb látványosságait bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezzétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- Lövészárók
- 48-as hadtörténeti kiállítás
- Obeliszk
- A vértanúk emlékdombja
- Világháborús tiszti barakk

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és az emlékparkban látottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Ki volt a Pákozdi alatt összegyűlt magyar erők főparancsnoka?

A) József Bem	B) Jellačić horvát bán	C) Móga János	D) Görgei Artúr
---------------	------------------------	---------------	-----------------

2. Mikor került sor a pákozdi csatára?

A) 1848. március 15.	B) 1848. április 11.	C) 1848. szeptember 29.	D) 1848. október 7.
----------------------	----------------------	-------------------------	---------------------

3. Kit nem végeztek ki Aradon a felsoroltak közül?

A) gróf Batthyány Lajos	B) Kiss Ernő	C) Láhner György	D) Poeltenberg Ernő
-------------------------	--------------	------------------	---------------------

4. Melyik tó mellett terül el az emlékpark?

A) Balaton	B) Fertő-tó	C) Velencei-tó	D) Fehér-tó
------------	-------------	----------------	-------------

5. A felsoroltak közül hol harcoltak tömegesen magyar katonák az első világháborúban?

A) Doberdó	B) Verdun	C) Jütland	D) Ypern
------------	-----------	------------	----------

6. Melyik eszköz nem tartozott egy első világháborús gyalogos katona általános felszereléséhez?

A) gázmaszk	B) kenyérszák	C) kézigránát	D) szablya
-------------	---------------	---------------	------------

7. Nagyságrendileg hány ember vonult be Magyarországról az első világháborúba?

A) 2.000.000 fő	B) 3.800.000 fő	C) 4.500.000 fő	D) 6.500.000 fő
-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

8. Milyen színű volt 1848-ban a magyar honvédek atillája?

A) sötétkék	B) csukaszürke	C) kávébarna	D) haragoszöld
-------------	----------------	--------------	----------------

9. Milyen mértékegységben adták meg az 1848-ban alkalmazott gyalogsági lövegek ágyúgolyóinak tömegét?

A) kg	B) uncia	C) font	D) karát
-------	----------	---------	----------

10. Melyik volt az a járvány, ami az első világháború végén és után több áldozatot szedett, mint a „nagy világégés”?

A) COVID19	B) „spanyolnátha”	C) pestis	D) ebola
------------	-------------------	-----------	----------

11. Melyik két település között zajlott a pákozdi csata?

A) Pákozdsukoró	B) Pákozdpátka	C) Pákozdszékesfehévár	D) Pákozdszelence
-----------------	----------------	------------------------	-------------------

12. A legmagyarabb csapatnem.

A) tüzérség	B) gyalogság	C) vértés lovasság	D) huszárság
-------------	--------------	--------------------	--------------

13. Mit hitt Jellačić a magyar haderőről?

A) Hogy ötszörös túlerőben vannak.	B) Hogy francia tüzérek vannak.	C) Hogy meg akarják adni magukat.	D) Hogy nincs lovasságuk.
------------------------------------	---------------------------------	-----------------------------------	---------------------------

14. A magyar haditanács melyik településen döntött arról, hogy Pákozdszelence magasságában megütközik a horvát erővel?

A) Sukoró	B) Székesfehévár	C) Pákozdszelence	D) Pest
-----------	------------------	-------------------	---------

15. Ki próbált meg tárgyalni a békeről a horvátokkal a Balatonon?

A) Kossuth Lajos	B) gróf Batthyány Lajos	C) gróf Széchenyi István	D) István nádor
------------------	-------------------------	--------------------------	-----------------

16. Melyik folyón kellett Jellačićnak átkelnie, hogy magyar területre érjen?

A) Dráva	B) Rába	C) Száva	D) Maros
----------	---------	----------	----------

17. Milyen színű volt a magyar honvédek egyenruhája az első világháborúban?

A) khakizöld	B) sötétkék	C) csukaszürke	D) kávébarna
--------------	-------------	----------------	--------------

18. Hogyan hívják a Pákozdszelence határában álló hatalmas ólomkatonát?

A) Miska	B) Jóska	C) Laci	D) Jancsi
----------	----------	---------	-----------

19. Ki volt hazánk uralkodója a pákozdszelencei csata idején?

A) Ferenc József	B) Ferenc Ferdinánd	C) V. Ferdinánd	D) IV. Károly
------------------	---------------------	-----------------	---------------

20. Milyen emlékhely nem található a pákozdszelencei Katonai Emlékparkban?

A) Sorkatonaság története emlékkiállítás	B) Magyar Békefenntartók emlékműve	C) Mártírok Emlékműve	D) Numizmatikai kiállítás
--	------------------------------------	-----------------------	---------------------------

21. A felsoroltak közül milyen emlékművet emeltek a pákozdszelencei csata tiszteletére?

A) piramist	B) székely kaput	C) diadalívet	D) obeliszket
-------------	------------------	---------------	---------------

22. Jellačić melyik város felé menekült a pákozdszelencei csata után?

A) Pest	B) Bécs	C) Zágráb	D) Belgrád
---------	---------	-----------	------------

23. Milyen emlékhelynek számít a pákozdszelencei Katonai Emlékpark?

A) honi emlékhely	B) nemzeti emlékhely	C) Örökségünk emlékhely	D) történelmi emlékhely
-------------------	----------------------	-------------------------	-------------------------

24. Habár az 1848-as ütközet tette igazán híressé Pákozdot, de korábban szintén egy hatalmas győzelem helyszíne volt a település környéke. Kik felett sikerült akkor győzedelmeskedni?

A) tatárok	B) törökök	C) németek	D) oroszok
------------	------------	------------	------------

25. Mit nevezünk csappantyúnak?

A) lószerszám	B) huszár ruházati kellék	C) bizonyos fegyverek gyújtószerkezete	D) tiszti étkészlet tárolója
---------------	---------------------------	--	------------------------------

Drámapedagógia

1. csoport: *Haditanács a pákozdi csata előtt*

Ebben a feladatban egy, a pákozdi Katonai Emlékparkhoz kapcsolódó fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoportagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegen, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Haditanács Sukorón

Josip Jellačić horvát bán több mint 40 000 fős seregével tartott a főváros felé. 1848. szeptember 28-án a sukorói református templomban gyűltek össze a magyar haderő vezetői, hogy megvitassák a katonai helyzetet. A haditanácson közel százan vettek részt. A résztvevők között heves viták zajlottak, hogy van-e legitimitása a harcnak. A haditanácson részt vevő Batthyány ezután feltette az újabb kérdést: „Hát a királyi parancs miránk és a bánra nézve nem egyaránt érvényes-e? Nem köteles-e a bán annak épp oly föltétlenül engedelmessékedni, mint mi?” Erre tömegesen hallatszott az igen felelet, s Móga és a sereztisztek is élénken egyetértettek. Batthyány ezután így folytatta: „Hát ha a bán a legfelsőbb parancsot mégis megszegné, ha pártütő útját önkényűleg mégis folytatná, s illetőleg a magyar hadsereget mostani állásában megtámadná: mit tenne akkor a fővezér, mit tenne a hadsereg?” „Visszaverjük” – hangzott az általános felelet. „Visszaverjük” – mondta Móga.

Szerepek:

Móga János: A magyar haderő parancsnoka, altábornagy. Kételyei vannak a fegyveres harccal kapcsolatban. Tart az udvar rosszalló magatartásától, azonban később kijelenti, ha Jellačić támad, akkor ellenáll.

gróf Batthyány Lajos: Miniszterelnök. A fővárosból érkezik, és igyekszik tisztázni a kialakult helyzetet. A békés megegyezésre tett kísérletei Jellačić-csal nem vezettek eredményre. Célja, hogy a tisztek álljanak ellen a bán támadásának.

Perczel Mór: Ezredes. A magyar ügy elkötelezett híve. Többször árulással vádolja Móga Jánost annak hezitáló magatartása végett. Többször összeszólalkozik Mógával a vita közben.

Kiss Ernő: Ezredes. A tisztikar egyik tagja, későbbi aradi vértanú. Kiáll Móga mellett, annak döntéseit támogatja.

Többiek: A csoport többi tagja névtelen résztvevőként egyik vagy másik döntés mellett foglalhat állást.

2. csoport: A csata hevében

Ebben a feladatban a pákozdi csatához kötődő esemény szereplőinek bőrébe bújhattok.

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljuttassátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítenek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

„A magyaroknak francia tüzérei vannak!”

A közismert anekdota szerint ezt jelentették Jellačić-nak mikor megtört a középhad támadása, miután a magyar tüzéség olyan pontosan vezérelt tüzet a középre. A támadást a horvát sereg balszárnya kezdte meg a magyar jobbszárny ellen a pátkai mezőn. A csata a magyar jobbszárny elleni támadással vette kezdetét. Mikor a meg-megújuló rohamokat a honvédek sortüzei rendre visszaverték, a bán a magyar centrumot próbálta áttörni. A honvéd tüzéség azonban olyan derekasan állta a sarat, hogy kézitusára nem is került sor, a horvátok tömegrohamai összeomlottak. A magyar tüzések pontosságát mutatja, hogy az egyik ágyúgolyó egy közvetlenül Jellačić mellett álló tisztet is eltalált. A támadást a magyarok sikeresen visszaverték, és megghiúsították a horvátok átkaroló hadműveletét is. A magyar seregek végül győzelmet arattak a kétszeres túlerőben lévő császári csapatok felett.

Szerepek:

Franz Holtsche: Vezérőrnagy, a magyar haderő derékhadának egyik parancsnoka. Látva a frontális horvát támadást, parancsot ad a tüzéségnek, hogy állítsa meg a támadást.

Ütegpáncsnok: A századosi rangban szolgáló ütegpáncsnok hat lövegnek ad parancsot a folyamatos tüzelésre.

Lövegek személyzete: Lövegpáncsnok, töltő személyzet – végrehajtják a tüzelést és a töltést.

Horvát derékhad katonái: A pontos tüzéségi tűz hatására megtorpannak és elkezdnek hátrálni.

3. csoport: *Haditanács a csata után*

Ebben a feladatban a pákozdi csata döntő eseményeit dolgozhatjátok fel.

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljártsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Jellačić menekül, mit tegyünk?

A pákozdi csata a kiváló magyar helytállásnak köszönhetően sikerrel zárult. A horvát bán, Jellačić háromnapos fegyverszünetet kért, amit a magyar hadvezetés is elfogadott, hiszen továbbra is tartottak a nyomasztó túlerőtől. Jellačić a fegyverszünetet kihasználva csapataival Bécs irányába, a szövetségesei felé vonult. A magyar hadvezetésnek döntenie kellett, hogy üldözze-e őket, vagy rendezkedjen be védelemre.

Szerepek:

Móga János: A magyar sereg parancsnoka, altábornagy. Későn értesül róla, hogy Jellačić megszegte a fegyverszüneti megállapodást. A kormány utasítására gyorsabban mozgó csapatait küldi Jellačić után.

Kormány megbízott: Megérkezik az utasítással, hogy a magyar haderő vegye üldözőbe Jellačićot.

Schweidel József: Őrnagy, ezredparancsnok. A csatából is kivette a részét a Sándor-huszárokkal. Támogatja a további hadműveletet.

Perczel Mór: A csapatok egy részével a horvát oldalvéd, Roth ellen vonul.

4. csoport: *Élet a lövészárokban*

Ebben a feladatban a székesfehérvári 17. gyalogezredhez köthető eseményt mutathatjátok be. Az ezrednek állít emléket a Pákozdi Emlékpark első világháborús barakkja.

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- A ti csoportotok különlegessége, hogy kettő, egymásra felelő eseményt kaptatok. Próbáljátok meg a kettőt egyszerre, egymás mellé helyezve, egymás ellentéteiként bemutatni!
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljártsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítenek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

A Črnci barlang felfedezése és hasznosítása

„Állásban létünk harmadik napján találjuk meg a később oly nagy szerepet játszó Črnci barlangot. Egy keskeny, több emelet mélységű szakadék alsó részén tártuk fel a nyílást, amely egy nagy barlang bejárata volt...” A nagy háború során felfedezett Črnci barlang fontos szerepet játszott az ezred mindennapjaiban. József főherceg, a VII. hadtest parancsnoka megoldást keresett a hatalmas veszteségek csökkentésére, melyre a címben szereplő barlang nagy segítségére lehetett.

Szerepek

József főherceg: A súlyos veszteségek csökkentése érdekében megoldásokat keres a légénység védelmére. Ehhez javaslatára a régióban lévő barlangokat és dolinákat is fel kell használni.

A 17-es gyalogezred katonái: Felfedezik a Črnci barlang bejáratát és jelentik a parancsnokságnak.

Utásztisztek: Megkezdik a barlang feltérképezését és átalakítását. Jelentik, hogy a parancsnokságot is itt lehet elhelyezni egy közeli dolinában.

1. **utásztiszt:** Igyekszik minél több 3, illetve 5 szintes priccsnek helyet találni, hogy minél több katona lehessen biztonságban.
2. **utásztiszt:** A szellőztetés problémáját veti fel.

3. utásztiszt: A tisztaság fenntartásának fontosságát veti fel a járványok elkerülése végett.

5. csoport: *Harcigáz bevetése az Isonzónál*

Ebben a feladatban a székesfehérvári 17. gyalogezeredhez köthető eseményt mutathatjátok be. Az ezrednek állít emléket a Pákozdi Emlékpark első világháborús barakkja.

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljártsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Harcigáz bevetése

„A VII. hadtest védelmi szakaszában közel egy éve súlyos küzdelem alatt oly helyzet állt elő, hogy a jelenlegi állásnak biztos megtartása, az emberanyag kímélése és a csapatok ellenálló erejének fenntartása érdekében sürgősen cselekedni kell. [...] Nyíltan megmondom, hogy a gáz nem volt előttem szimpatikus. Alapos megfontolás után azonban azon meggyőződésre jutottam, hogy a Doberdó-fennsíkon a jelenlegi helyzet gyökeres megváltoztatását csakis gázzal való sikeres támadás útján remélhetem, annál is inkább, mivel a délnyugati harctéren idáig gázzal még nem próbálkoztak. [...] Egy sikeres gáztámadással az ellenséget egy csapásra visszazavarjuk veszélyes közelségéből, állásaink egyes kedvezőtlen helyeit kiigazíthatjuk, zsákmányul ejthetjük gazdag műszaki eszközeit.” (A VII. Hadtest parancsnokának naplóbejegyzése)

1916 májusában megérkezett az engedély a harcigáz bevetésére. A bevetés előtt azonban fel kellett készülni a támadásra és a fegyverrel kapcsolatos kérdésekre.

Szerepek

József főherceg: A VII. hadtest parancsnoka többféle megoldás közül a gáz bevetését látja megfelelőnek arra, hogy a hónapok óta nyomasztó fölényben hatalmas veszteségeket okozó olasz erőket visszaverje.

Tegel Rezső: Utászszázados. Az ő feladata a támadás kidolgozása, a terepviszonyok megfigyelése. Fenntartásokkal, de végrehajthatónak tartja a támadást.

Kiképzőtisztek: Feladatuk a támadást végrehajtó egységek kiképzése. Aggodalmukat fejtik ki a támadás végrehajtásáról. További gyakorlatokat írnak elő a gázmaszkok használatával kapcsolatban.

Honvédek: Gyakorolják a gázmaszk használatát.

Pluszfeladat: Mémkészítés

A dramatikus előadások kiegészítéseként ajánljuk ezt a feladatot. Itt végre teljesen szabadon ereszthetitek a fantáziátokat!

- Dolgozhattok a már kialakult csoportokban, de bármilyen új felállásban is! Gondolatindítónak megkapjátok a drámajátékban szereplő öt történelmi esemény közül négy leírását.
- Készítsetek mémet bármilyen képanyag felhasználásával, amely valamelyik bemutatott történelmi eseményhez, vagy bármilyen más, a Katonai Emlékparkhoz kapcsolódó eseményhez, épülethez, jelenséghez, fogalomhoz köthető!

1. Haditanács Sukorón

Josip Jellačić horvát bán több mint 40 000 fős seregével tartott a főváros felé. 1848. szeptember 28-án a sukorói református templomban gyűltek össze a magyar haderő vezetői, hogy megvitassák a katonai helyzetet. A haditanácson közel százan vettek részt. A résztvevők között heves viták zajlottak, hogy van-e legitimitása a harcnak. A haditanácson részt vevő Batthyány ezután feltette az újabb kérdést: „Hát a királyi parancs miránk és a bánra nézve nem egyaránt érvényes-e? Nem köteles-e a bán annak épp oly föltétlenül engedelmessékedni, mint mi?” Erre tömegesen hallatszott az igen felelet, s Móga és a sereztisztek is élénken egyetértettek. Batthyány ezután így folytatta: „Hát ha a bán a legfelsőbb parancsot mégis megszegné, ha pártütő útját önkényűleg mégis folytatná, s illetőleg a magyar hadsereget mostani állásában megtámadná: mit tenne akkor a fővezér, mit tenne a hadsereg?” „Visszaverjük” – hangzott az általános felelet. „Visszaverjük” – mondta Móga.

2. „A magyaroknak francia tüzérei vannak!”

A közismert anekdota szerint ezt jelentették Jellačić-nak mikor megtört a középhad támadása, miután a magyar tüzérség olyan pontosan vezérelt tüzet a középre. A támadást a horvát sereg balszárnya kezdte meg a magyar jobbszárny ellen a pátkai mezőn. A csata a magyar jobbszárny elleni támadással vette kezdetét. Mikor a meg-megújuló rohamokat a honvédek sortüzei rendre visszaverték, a bán a magyar centrumot próbálta áttörni. A honvéd tüzérség azonban olyan derekasan állta a sarat, hogy kézitusára nem is került sor, a horvátok tömegrohamai összeomlottak. A magyar tüzérek pontosságát mutatja, hogy az egyik ágyúgolyó egy közvetlenül Jellačić mellett álló tisztet is eltalált. A támadást a magyarok sikeresen visszaverték, és megghiúsították a horvátok átkaroló hadműveletét is. A magyar seregek végül győzelmet arattak a kétszeres túlerőben lévő császári csapatok felett.

3. Jellačić menekül, mit tegyünk?

A pákozdi csata a kiváló magyar helytállásnak köszönhetően sikerrel zárult. A horvát bán, Jellačić háromnapos fegyverszünetet kért, amit a magyar hadvezetés is elfogadott, hiszen továbbra is tartottak a nyomasztó túlerőtől. Jellačić a fegyverszünetet kihasználva csapataival Bécs irányába, a szövetségesei felé vonult. A magyar hadvezetésnek döntenie kellett, hogy üldözze-e őket, vagy rendezkedjen be védelemre.

4. A Črnci barlang felfedezése és hasznosítása

„Állásban létünk harmadik napján találjuk meg a később oly nagy szerepet játszó Črnci barlangot. Egy keskeny, több emelet mélységű szakadék alsó részén tártuk fel a nyílást, amely egy nagy barlang bejárata volt...” A nagy háború során felfedezett Črnci barlang fontos szerepet játszott az ezred mindennapjaiban. József főherceg, a VII. hadtest parancsnoka megoldást keresett a hatalmas veszteségek csökkentésére, melyre a címben szereplő barlang nagy segítségére lehetett.

Tanórai utófeldolgozás

1. feladat

Az alábbi feladat az 1848-49-es forradalom és szabadságharc korai szakaszára vonatkozik. A források és előzetes tudásod alapján oldd meg a feladatokat!

- a) „A kocka elvetetett! holnap átlépek a Drávát - a Rubicon lehetne, ha Caesar lennék... Holnap ilyenkor már néhány ágyúlövést váltunk, Isten adja áldását, mert ez jó ügy” (Jellačić levele testvérének, részlet)
- b) „Fut Bécs felé Jellacsics, a gyáva, Seregének seregünk nyomába” (Petőfi Sándor: Vén zászlótartó)
- c)

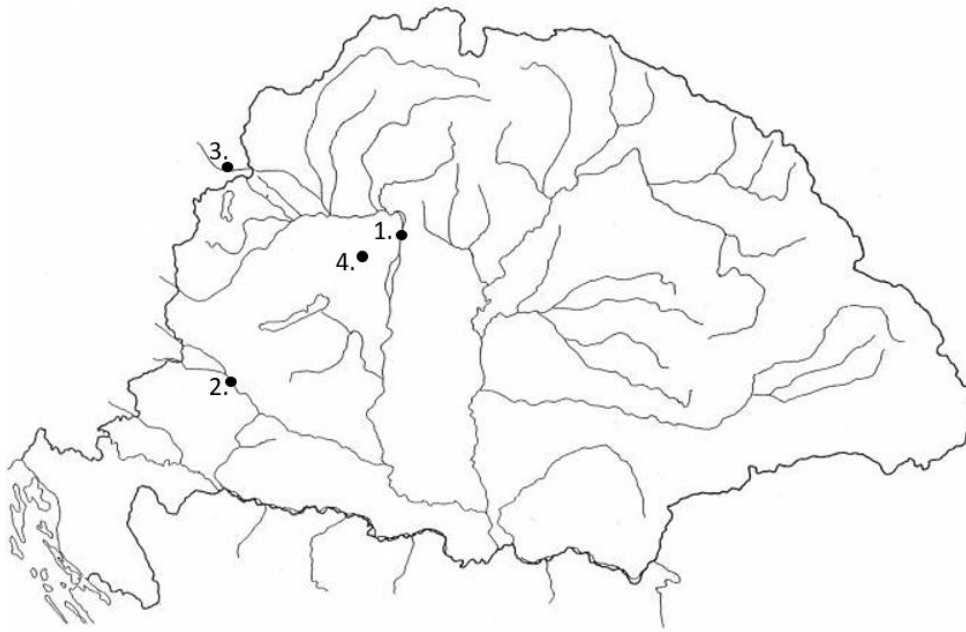

Lamberg Ferenc királyi biztos felkoncolása

- d) „Hát ha a bán a legfelsőbb parancsot mégis megszegné, ha pártütő útját önkényűleg mégis folytatná, s illetőleg a magyar hadsereget mostani állásában megtámadná: mit tenne akkor a fővezér, mit tenne a hadsereg?” „Visszaverjük” - hangzott az általános felelet. „Visszaverjük” - mondta Móga. (részlet gróf Batthyány Lajos és Móga János beszélgetéséből)

Állítsd időrendbe a feladatban szereplő forrásokat! Húzd alá a lehetséges időrendi sorrendek közül a helyes megoldást!

- b-a-c-d
- a-d-c-b
- b-a-d-c
- a-c-d-b

Írd be a feladatban szereplő források betűjelét a táblázat megfelelő helyére!

1.	2.	3.	4.

2. feladat

A feladat az 1848–49-es forradalom és szabadságharc korai szakaszára vonatkozik. Válaszd meg a kérdéseket a forrás és előzetes tudásod segítségével!

„A visszavonuló magyar sereg (...) a Velencei-tó északi partjára (...) vonult vissza. A haderő ekkor közel 18 000 főt számlált. Szeptember 28-án a vezérkar, illetve az országgyűlés kiküldött biztosai – köztük Batthyány miniszterelnök is – hadi tanácskozást tartottak, ahol éles vita bontakozott ki a jövőbeni teendők kapcsán. (...) a sereg vezérkara ugyanis folytatni kívánta a császári-királyi sereg elől történő visszavonulást, míg az országgyűlési biztosok a visszavonulás beszüntetését és ütközet vállalását kívánták elérni. Batthyány fellépése által végül a magyar seregek parancsnoka megígérte, hogy amennyiben Jellačić serege ismételen előrenyomulna, abban az esetben seregével megkísérli az ellenséges had megállítását.” (Forrás: ujkor.hu)

- Hol került sor a fenti ütközetre?
.....
- Kire utal a forrásban aláhúzott részlet?
.....
- Milyen pozíciót töltött be Jellačić a felsoroltak közül? Húzd alá a helyes választ!
nádor – szabor – bán – ezredes
- Zömében milyen nemzetiségű katonákból állt Jellačić hadereje?
.....

3. feladat

A feladat az első világháborúval kapcsolatos. Válaszolj a feltett kérdésekre a forrás és előzetes tanulmányaid segítségével!

Harcok az olasz fronton

A felsorolt katonadrészletek közül válaszd ki azt a kettőt, amelyek a képi forráshoz kapcsolódhatnak, és karikázd be azok betűjelét!

- a) „Széles az Isonzó vize, keskeny a híd rajta...”
- b) „Megállj, megállj, kutya Szerbia!”
- c) „Lemberg alatt van egy magas erdő...”
- d) „Kimegyek a doberdói harctérre...”

A felsorolásból húzd alá azt a fegyvert, ami nem látható a képen!

puska - géppuska - harcigáz - szurony

„számunkra nemcsak a falut jelentette, hanem a körülötte elterülő lapos, tíz-tizenöt kilométeres hosszúságú, dél felé nyúló fennsíkot is. Ez a gyér növényzetű sziklás vidék volt az olasz front isonzói szakaszának egyik legtöbbet vértől áztatott területe.” (Frankl Béla zászlós visszaemlékezése)

Mi a neve a forrásban szereplő fennsíknak?

.....

1917-ben itt sikerült áttörni a központi hatalmaknak az olasz frontot.

.....